

(10925) Ortaokul Okul Uyumu Ölçeğinin Geliştirilmesi

OLCAY YILMAZ

Ufuk Üniversitesi

DİLEK AVCI

Hacettepe Üniversitesi

İBRAHİM YILDIRIM

Problem Durumu

Okul uyumu, öğretim ortamındaki çok çeşitli özellikler ile öğrenci arasındaki en üst düzeydeki uyumu tanımlamaktadır (Spencer, 1999). Okul uyumu, okul başarısının yanı sıra sosyal etki ve sosyal davranışları da içine alan çok boyutlu bir kavramdır. Ortaokula geçişle birlikte okul uyumu konusuna etki eden birçok faktör ortaya çıkmaktadır; ders, öğretmen, arkadaş sayılarındaki artış ve niteliksel farklılıklar bunların bir kaçıdır. Bu nedenle geçiş yaşayan öğrencilerin okula uyumlarının desteklenmesine ihtiyaç vardır (Bernstein,2002).

Bireylerin ortaokul düzeyinde okul uyumunun belirlenmesi ve artırılmasına yönelik tedbirler alınması ile eğitsel ortamlarda karşılaşılan birçok soruna işlevsel çözümler getirilebilecektir. Öğrenciler ortaokula geçişle birlikte, akademik başarı ve akademik performansta düşüş, motivasyonda azalma, olumsuz benlik saygısı ve olumsuz benlik imajı sorunları yaşayabilmektedirler (Mullins ve Irvin, 2000). Uyuma ilişkin bu sorunlar üzerinde çalışılması ile ise arkadaşlık ilişkilerinde bozulmalar ve okul terkinin (Zettergen, 2003) azaltılması söz konusu olabilecektir. Ayrıca okul ortamında çeteleşme ve zorbalığın da öğrencilerin okul uyumlarının düşük olmasından kaynaklandığı araştırmacılarca (Buhs, 2005; Dishion, Nelson ve Yasui, 2005) ortaya konulmuştur. Okula uyum düzeyinin belirlenerek uyum programlarının geliştirilmesinin bu tür davranışları da azaltıcı bir etki yapacağı düşünülebilir.

Alanyazın incelendiğinde okula uyum çalışmalarında özellikle okul öncesi ve ilkokul düzeyinde çalışmaların ağırlıklı olarak yer aldığı görülmektedir. Ancak ortaokula yeni başlayan öğrencilerin gelişimsel özellikleri de göz önünde bulundurulduğunda okul uyumunun bu yaş grubu özelliklerini kapsayıcı bir bakış açısı ile ele alınması gerektiği düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda ortaokula yeni başlayan ergenlik dönemi öğrencilerinin okula uyumunu etkileyen birçok faktör olduğu belirtilmektedir. İçinde bulunulan gelişim dönemi özelliklerine bağlı olarak;

- Akran ilişkileri,
- Aile desteği,
- Aile ortamı,
- Öğretmen desteği,
- Öğrenci ve öğretmen ilişkisi,
- Akademik başarı,
- Yalnızlık,
- Benlik algısı,
- Baş etme mekanizmaları

gibi faktörlerin ortaokul düzeyindeki uyuma etki ettiği görülmektedir (Berndt ve Keefe, 1995; Kindermann, McCollam ve Gibson, 1996; Bourcöt, 1998; Zettergen, 2003; Buhs, 2005; Studsrod ve Bru, 2009). Tüm bu faktörler ortaokul düzeyindeki öğrencilerin okula uyumlarının belirlenmesinde çok yönlü bir değerlendirmeye ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Ancak okul uyumu ile ilgili ölçek geliştirme çalışmaları incelendiğinde, çalışmaların okul öncesi ve üniversite düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte ortaokul öğrencilerinin okul uyumlarını belirlemeye yönelik geliştirilen ölçeğe alan yazında rastlanmamıştır. Ortaokula geçişle birlikte öğrencilerin gelişimsel ve psikolojik iyi hallerinin sürdürülmesi önemli bir gerekliliktir (Barber ve Olsen, 2004). Bu amacı gerçekleştirmeye katkıda bulunabilecek uyum özelliklerinin değerlendirilmesine yönelik bu çalışmanın bu konudaki bir eksikliği giderme yönünde önemli olabileceği düşünülmektedir

Araştırma Yöntemi

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin okul uyumunu belirlemeye yönelik alan yazın taraması ile birlikte araştırmacılar tarafından 117 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Maddelerin ölçek maddesi olması açısından uygunluğu okul uyumu konusunda çalışmaları olan iki öğretim üyesinden alınan uzman görüşüne göre değerlendirilmiş ve maddeler yeniden düzenlenmiştir. Ölçek maddelerinde üçlü likert tipi ölçeklendirme (1: Uygun değil, 2: Kısmen uygun, 3: Uygun) kullanılmıştır. Madde havuzu 30 ortaokul öğrencisinden oluşundan bir pilot gruba uygulanmış ve yeterince anlaşılmayan maddeler yeniden yazılmıştır. Pilot uygulamadan sonra envanterin psikometrik niteliklerini belirlemek amacıyla deneme formu asıl örnekleme uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini Ankara'daki sekiz farklı okulda altı ve 12. Sınıf düzeyleri arasında öğrenim gören 573 ortaokul öğrencisi oluşturmuştur. Örneklemin %38,7'sini kız (n=222), %61,3'ünü ise erkek öğrenciler (n=351)

oluşturmuştur. Uygulamadan elde edilen veriler seçkisiz olarak iki gruba bölünmüş, birinci veri setine Açımlayıcı Faktör

Analizi, ikinci veri setine ise Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulanması planlanmıştır. Verilerin analizinde Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı (SPSS, Statistical Package for the Social Sciences) 20.0 ve LISREL (Linear Structural Relations) 9.2 istatistik paket programı kullanılmıştır. Birinci veri setinden elde edilen bulgularla ortaokul öğrencilerinin okul uyumuna yönelik bir yapının ortaya konulması, ikinci veri setinden elde edilecek bulgularla ise bu yapının test edilmesi düşüncesinden hareket edilmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları güvenilirliğe bir kanıt olarak incelenecek, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen bulgular da yine güvenilirlik ve geçerlik değerlerini belirlemede kullanılacaktır.

Beklenen/Geçici Sonuçlar

Araştırma verilerinin analizi ve bulguların tamamlanması ile ortaokul öğrencilerinin okul uyumunu ölçmede kullanılacak güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı elde edilmesi beklenmektedir. Ölçekte alanyazındaki açıklamalara paralel olarak; akran ilişkileri, aile desteği, öğretmen desteği, akademik başarı gibi okul uyumu ile ilgili boyutların yer alacağı değerlendirilmektedir. Ölçek boyutlarının isimlendirmesi faktör analizinden sonra oluşan yapı incelenerek belirlenecektir. Gerçekleştirilecek güvenilirlik ve geçerlik analizleri ile alanyazında belirlenen ölçütlere uygun değerler elde edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla açıklayıcı faktör analizi uygulanan verilere ilişkin faktör öz değerleri, faktörlerin açıkladıkları varyans, yamaç birikinti grafiği, edilen madde-faktör yük değerleri belirlenerek raporlaştırılacaktır. Doğrulayıcı faktör analizi uygulanan verilere ilişkin ise ölçeğin maddeleri ve boyutlarının ilişkilendirildiği modelin; örtük ve gözlenen değişkenlerin ilişkilerini açıklama düzeyi, t-değerleri ve hata varyansları ile uyum istatistikleri incelenecek ve raporlaştırılacaktır. Araştırma ile ortaokul öğrencilerinin okula uyum düzeylerinin belirlenebileceği ve bu konudaki bir eksikliğin giderileceği bir ölçme aracının geliştirilmesi amacı gerçekleştirilmiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul Okul Uyumu, Okul Uyumu, Ölçek Geliştirme

Kaynakça

- Barber, B. K., & Olsen, J. A. (2004). Assessing the transition to middle and high school. *Journal of Adolescent Research, 19*, 3-30.
- Berndt, T.J., & Keefe, K.(1995). Friends' influence on adolescents' adjustment to school, *Child Development, 66*(5), 1312-1329.
- Bernstein, E. (2002). *Middle school and the age of adjustment*. USA: Bergin & Garvey.
- Bourcet, C. (1998). Self-evaluation and school adaptation in adolescence. *European Journal of Psychology of Education, 13*(4), 515-527.
- Buhs, E. S. (2005), Peer rejection, negative peer treatment, and school adjustment: Self-concept and classroom engagement as mediating processes. *Journal of School Psychology, 47*, 407-424.
- Dishion, T.J., Nelson, S. E., & Yasui, M. (2005). Predicting early adolescent gang involvement from middle school adaptation, *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 34*(1), 62-73.
- Kindermann, T. A., McCollam, T. L., & Gibson, E. (1996). Peer networks and students' classroom engagement during childhood and adolescence. *Social motivation: Understanding children's school adjustment, 279-312*.
- Mullins, E.R., & Irvin, J.I. (2000) Transition into middle school. What research says. *Middle School Journal, 31*, 57-60.
- Spencer, M. B. (1999). Social and cultural influences on school adjustment: The application of an identity-focused.. *Educational Psychologist, 34*(1), 43-57.
- Studsrod, I., & Bru, E. (2009). The role of perceived parental socialization practices in school adjustment among Norwegian upper secondary school students. *British Journal of Educational Psychology, 79*, 529-546.
- Zettergen, P. (2003). School adjustment in adolescence for previously rejected, average and popular children. *British Journal of Educational Psychology, 73*, 207-221.